BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
2 F
91

VITT. EMANUEL

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
3 A
136/1

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
2 F
91

M

[Roma, Beplin,
c. 1510]

Isaac 12069

= es. del Brit. IA. 18769/8

mòre Ig. B

FARNESI ALFREDO
ROMA
B.V.E.
LEGATORE DI LIBRI

70. 2. F. 91

Digitized by Google

Digitized by Google

¶ Incipit ſtilus Romane Curie.

DVplex eſt modus deuoluēdi ſiue trahendi cauſas ad Romañ curiam: ut in ipſa curia tractentur. Vnus ꝑ comiſſionem factam in curia cum poteſtate citandi & iſto mō inter bñficiales & nō beneficiales nulla ē drña poſtq̄ ſunt cōmiſſe niſi in diuerſitate modi ꝓcedendi:& obſeruatione terminorū:ut infra dicetur. Licet leuius & facilis cauſe beneficiales & non deuolute per appellationē cōmitantur in curia q̄ alie & inter alia citius ſpirituales & eccleſiaſtice q̄ prophane:& inter prophanas citius ille que uertūtur inter clericos q̄ inter laicos. ſed poſtq̄ pape placet nulla eſt differētia niſi modo procedendi:& obſeruatione terminoꝝ:ut infra. Alius eſt modus deuoluendi per appellationē. Et iſto modo eſt magna differentia inter benefitiales & nō beneficiales per quācunq; appellationem interpoſitam ad ſedem apoſtolicam deuoluūtur ad Romanaꝫ curiam dūmodo dicta appellatio interponatur in preſentia appellati:uel eius procuratoris ſpecialiter in cauſa illa conſtituti:uel q̄ citatio cōmode intimetut appellato uel procuratori predicto: data ſibi ſcriptura auctentica: uel perlecto ſibi tenore appellationis cū copia ſibi tradita: alioquin ꝙ in abſentia appellati uel procuratoris:talis appellatio intimanda eſt in domo habitatiōis appellati: uel ſi domus eſt in remotis in eccleſia cathedrali eius ciuitatis uel dioceſ cuius eſt beneficium de quo agitur & utroq; caſu nichilominus in eccleſia uel bñficio de quo agitur & hoc uerum eſt niſi eſſet metus appellati uel ſuorum:tunc enim ſufficit ꝙ intimatio fiat ī loco publico de quo ueriſimile ſit ꝙ ad notitiam ueniat appellatiꝫ. Item eſt ſciendtm ꝙ ſi aliqua appellatio uel citatio debeat inſinuari alicui habenti parochialem eccleſiam:uel aliud benefitium curatum requirens reſidentiam de iure:tunc in abſentia appellati uel citandi ſufficit ꝙ fiat inſinuatio uel citacio in eccleſia catedrali & in eccleſia ſiue bñfitio curato: & nō in aliqua domo habitationis. Alie uero cauſe nō beneficiales ſiue ſint ſpirituales & eccleſiaſtice:ut de uſuris:decimis: matrimonio & ſimilibus: ſiue inter clericos. ſiue inter laicos uia apellationis dūtaxat non deuoluūtur ad Ro. Cu. niſi ſm formaꝫ diſtinctionis infraſcripte. Aut enim appellauit ante ſententiam diffinitiuam aut poſt. Si appellauerit ante:aut appellatio nō eſt acceptata a iudice:uel approbata a parte. Primo caſu: aut terminus fuit ſtatutus ab homine:a iudice uel a parte: & tunc ſufficit ꝙ ap-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pellatus mittat procuratorem ad agendum & defendendũ in cu-
ria. Nec in tali caſu uirtute appellationis ꝓcedi poteſt niſi de ſpe
ciali mandato Pape committeretur cum poteſtate citandi in Cu-
ria. Et decreta citatione & executione reproducta non ui appella
tionis ſed citationis procederetur. Aut terminus fuit ſtatutus ab
homine & tũc iterum dico quod caſu ꝓximo. Si appellatio eſt ac
ceptata a Iudice uel approbata a parte aut nullus termin⁹ fuit ſta
tutus ab homine. & tunc ſufficit mittere procuratorem ad expe-
diendum grauaminis articulum. & eo expedito in negocio prin
cipali procedi nõ poteſt. ſed bene in grauamine. Aut terminus fu
it ſtatutus ab homine & appellat⁹ petiit ꝙ perſone principales ue
niſſent cum iuribus & monumentis ad Romanam Curiam ad to
tam cauſam. & cauſe per tale; appellationem cẽſentur ad Roma.
Curiam deuolute ad finẽ ut in negotio principali per audientiã
contradictarum procedi poſſit. Aut appellatus hoc modo nõ pe-
tiit. & tunc tantũmodo deuolutus eſt articulus grauaminis. Nec
in negocio principali illo finito uia appellationis ꝓcedi poſſit. Et
ſic tantum uno caſu appellatio ante ſententiam deuoluit negotiũ
principale ad Romanam Cu. Itaq; in illa abſq; aliqua citatione
poſſet procedi in Curia per audientiamcõtradictarum contra ab
ſentem ſcilicet quando appellatio recepta eſt a Iudice& a parte &
terminus ſtatutus ab homine & petito per appellatũ ꝙ appellans
ueniat cum iuribus & monumentis ſuis totam cauſam cõcernenti
bus & ille modus raro accidit. Si autem eſt appellatum in cauſis
huiuſmodi non beneficialibus a diffinitiua. tũc aut appellatio fu
it acceptata a Iudice uel approbata a parte uel non. Primo caſu ſi
ue terminus fuit ſtatutus ab homine ſiue non. cauſa eſt per appel
lationem deuoluta. Itaq; per audientiam contradictarum contra
abſentem procedi poſſet etiam in negocio principali. Secundo
ſcilicet quando non eſt acceptata a parte non eſt cauſa deuoluta
ad Curiam. Ita ꝙ per audientiam contradictarum procedi poſſit
in negocio principali. ſed ſufficit mittere procuratorem ad impe
trandum & contradicendum.

¶ Modus procedendi in cauſis deuolutis in Romana Curia.

¶ Poſtq̃ autem in Romana Curia per uiam appellationis ita ut
in ea tractari debeant deuolute ſunt cauſe hoc modo proceden-
dum eſt. Et primo cõmitenda eſt cauſa appellationis & negocii
principalis alicui Auditori uel iudici & preſentata cõmiſſione ea
die Iuridica in audientia uel ſequenti producatur appellatio co-

ram iudice ſi habetur:alias uerbo detur. Et abſq; hoc ſm moder nam practicam(licet olim ſecus erat)ꝙ pronuntiat Auditor cau ſam eſſe deuolutam.petatur & obtineatur pars citari per audien tia contradictarum ad dicendum contra commiſſionem & iure huiuſmodi obtineatur ſi in grauamine proceditur.ſiue ſit benefi cialis ſiue non:ad impugnandum & iuſtificãdum ad primã diẽ. Si uero in negocio principali pars uellet procedere:tunc ſi cauſa eſt beneficialis ad procedendum iuxta reformationem Martini Pape.v.ſcilicet ad libellandum ad primam:ad iurandum de calũ nia ad primã.Etiam de mero iure ſi aliqua partiũ uelit abbreuia re tunc in termino ad libellãdum poterit iurare de calumnia. Ca ueant tamen ut non remittat expreſſe iuramẽtum alteri parti:ſed tm̃ tacite:quia tacita ualet:expreſſe nocet. Et ideo procurator ſit attẽtus qñ iurat in termino ad libellandũ ꝙ auiſet notariũ ꝙ ſcri bat hoc iuramentũ expreſſe per eũ aduerſario remiſſũ.Deinde ad articulandũ ad.xii.ad dicendũ contra articulos ad.ii.ad dicendũ contra producta ad.ii.ad declarandũ ad.i.diem.Et ſi alique decla rationes dentur facto ad dicendum contra eas ad primam diẽ. & deinde añ lapſum terminum ad dicendũ cõtra articulos. Articu li ad probandum admitti poſſunt uocata ad hoc parte factis pro bationibus ſi actor eſt uel ſi reus eſt & actor ꝓbauit:factis deciſio nibus & defenſionibus contrariis releuantibus:uel ſi nihil proba actor:etiã ſi reus nihil probauerit ut certus ſit de abſolutoria ſen tentia poteſt peti concludi ad ſtatim:poſtmodu; dum Iudex fue rit deliberatus poteſt ferre ſententiam.Et licet concluſio in bene ficialibus non ſit de ſubſtantia.tamen ſtilus Curie habet ꝙ ſemp concluditur etiam in beneficialibus & aliis ſummariis cauſis.Te net tamen ſententia ſine tali concluſione:nec ad hoc ſtilus cõtra dicit.Et quo ad iſtam materiam cõmiſſionis articulorum uel ex ceptionis:aut aliarum materiarum preterq̃ quod de concluſione dictum eſt: tamen illa in cauſis pecuniariis ſiue prophanis ſit de ſubſtantia.Idem in talibus cauſis ordinariis ſiue prophanis ſerue tur.Item in ſecunda inſtantia omnes termini predicti ad primam diem ſeruantur: excepto termino ad articulandum qui ſeruatur ad.viii.Et eodem modo in tertia inſtãtia:dempto termino ad ar ticulandum qui ſeruatur ad ſextam.

¶ Modus ſeruandis in beneficialibus deuolutis per cõmiſſionem.

¶ Item eodem modo ſeruantur termini in cauſa beneficiali quã do cauſa eſt deuoluta per cõmiſſionem cum poteſtate citandi in

Curia & extra: & facta executióne in partibus que executio eodē modo fienda eſt quo appellatio interponenda ſm formam. Cle. cauſam. Dempto ꝙ in hoc termino non oportet producere iura deuolutionem fatiētia: ſed producitur citatio uerbo uel facto cū eius executione & deinde citetur pars ad dicendum contra commiſſionem: citationem. & eius executioneȝ. Deinde ad libellādū ad primaȝ diem ut ſupra &c. taliter ꝙ ſi ſint ambe partes ſufficiēter fundate per ſe uel ſuos procuratores: tunc proceditur contra eos. Alioquin pars preſens procedat per audientiam cōtradictarum contra abſentē ſi cauſa eſt deuoluta ut ſupra &c. Et hoc idē ſeruatur in cauſis non beneficialibus de quibus ut ſupra.

¶ In cauſis non beneficialibus per cōmiſſionem.

¶ In cauſis uero non beneficalibus: aut ille ſunt de decimis: matrimoniis: uel uſuris ꝓcedendū eſt ut in cauſis benefiicialibꝰ mō quo ſupra dictum eſt: quo ad terminos: ſed nō quo ad deuolutionem ut etiam predictum eſt. Aut ille cauſe ſunt prophane. & tūc ſi appellationes ſunt deuolute modo quo ſupra fertur cōmiſſa cā producatur appellatio uerbo uel facto & citabitur pars ad dicēdū cōtra cōmiſſionē & iura pro deuolutiōe cauſe faciētia ad primā diē. ſi uero eſt deuoluta per citacionem executā: tūc illa citaciōe cum eius executione reproducta uerbo uł facto citabitur pars ad dicendum contra commiſſionem citationē & eius executionē ad primā. & deīde utroqȝ caſu deuolutiōis hmōi termino primo ſeruato ad dicenduȝ contra deuolutionē uel executionē citationis citabitur pars ad libellandū ſm antiquam practicam ad. viii. diē. Sed ſm modernā q̄ mixtim cū antiqua ſeruatur ad libellandum litem conteſtatam: & de calumnia iurandū ad. viii. diem. In quo termino dabitur libellus: & citabitur pars ad reſpondendū libello: & litem ſuper libello cōteſtandam. & iurandum de calūnia ad primam diem. Sic nec ut ita fiat citetur ad idem tertio ſub excōmunicationis pena ad. ii. diem. Sed ne tunc citetur quarto & de ſuperhabundanti ad idem ad primam. Si tūc appellans affirmat narrata in ſuo libello fore uera & petita in eo fieri debere ante litis conteſtationem. Et niſi tunc aduerſarius det exceptiones relevantes niſi libellus de ſe ſit inceptus compellatur reſpōdere alioquin excōmunicabitur. Exceptiones autem que poſſunt opponi ad litis conteſtationem ſunt tantum ſcȝ de re iudicata tranſacta & finita: etiam exceptio que reputatur anormala opponi poteſt ad litis conteſtationem impediendā. Si uero iudex cauſe compellat ad reſpondendum libello/ quia eſt inceptus/ uel quia obſtant ex-

ceptiones tue:& tunc non reſpondeas niſi metu excõmunicationis &ſimili metu durãte iures de calumnia.& deinde appelles ab illa compulſione metu excõmunicationis ad reſpondendũ libello facta.Et in caſu quo date fuerint exceptiones.& admiſſione petita exceptionum appellari poteſt a non admiſſione.& dictarum exceptionũ repulſione.& cõpulſione huiusmodi cõiunctim &diuiſim.& ſic diuiſiꝫ poteſt appellari a tali non admiſſione etiã ante compulſionem.& ſi tibi placet proſequi grauamen & recedere uellis a Iudice quia forſan tibi ſuſpectus eſt.uel alia de cauſa facias coniunctim committi cauſam appellationis ab grauamine huiuſmodi una cum toto negocio principali in forma que infra continetur. Et licet appellatio quando eſt legitima committatur una cum negotio principali non uenit negocium principale niſi quando euentum grauaminis tales ſepe optineant cõmiſſionem. quando proceſſus eſt coram iudice ꝙ in omnem euentum maneat Iudex.

ℂ Cõmiſſio grauaminis.

ℂ Cõmiſſio uero in cauſa grauaminis hmõi termini ſeruẽtur:ſicut in iliis quorumcunqꝫ grauaminum ſcilicet ad dicendum contra cõmiſſionem ad primam diem.Ad dicendum contra appellationem ad primaꝫ diem. quare petenda eſt in termino quo accuſetur contumacia nil dicentis cõtra cõmiſſionem ad primam diem.Et deinde ad impugnandum & iuſtificanduꝫ ad primam diẽ In quo terminoſemper datur petitio ad minus uerbo petẽdo ꝓnunciari bene appellatum & male proceſſum.Si uero eſt appellatum econtra ſcilicet bene proceſſum & male appellatũ. licet cautius ſit& utilius q̃ in illo termino ad impugnãdum & iuſtificãdũ detur primo petitio facta.& poſt terminum ad impugnandum& iuſtificandum altera partium poteſt citari ad uidendum inhiberi ad primam diem uel ad ſtatim. & predicta a grauaminibus quo ad terminos procedunt quando appellans proſequitur cauſam appellationis ſcilicet ſi appellatus ꝓſequatur eam ille poteſt quãdo citatus eſt ad dicendum contra commiſſionem conſentire in iuriſdictionem impugnare non poſſit ac preſtare conſenſum expreſſe uel tacite & in illo termino repetere appellationem partis aduerſe inquantum pro parte ſua & contra partem aduerſam inquantum facit contra ſe excipere generaliter contra eam .& obtinere ad impugnandum & iuſtificandum ad primam diem queꝫ terminum ſeruet ut ſupra.

Digitized by Google

¶ De prima inſtantia.

¶ Deinde continuãdo terminos in negocio principali ſi grauamen miſcetur & expeditum eſt per ſentẽtiam interlocutoriã que tranſiuit in rem iudicatam:uel quia ab ea non eſt appellatum:uel poſt decem dies appellatur:tunc citetur pars ad articulandum in prima inſtantia ad.xv.diem. Ad dicendum contra articulos ad octauam diem. Ad declarandum ad octauam diem. Ad dicendũ contra declarationem ſi qua datur ad.viii.diem.alias nõ.Deinde põt peti cõcludi:& hoc ſi eſt reus & aduerſarius & actor non probat:uel ſi actor probauit in cauſis pecuniariis ſiue prophanis quãdo preſertim quis timet cõmiſſionem uel teſtes tunc iuſte pro cõcluſione & deliberato iudice pro ſententia.

¶ De ſecunda inſtantia.

¶ Poſtq̃ in prima inſtantia appellatũ eſt: & cauſa appellationis cõmiſſa citabitur ad dicendnm contra cõmiſſionem ad primam diem iuridicam.Et ſi placet appellatio ſtatim poteſt facere citari partem ad libellandum ad ſecundaꝫ diẽ alias poterit excipere cõtra cõmiſſionẽ uel non excipere:& termino adueniente quelibet partium poteſt dare libellum ſcilicet appellatorium petendo cõtinuare ſententiam:& petendo bene proceſſum pronũciari & male appellatum ꝙ iudex non bene pronunciauit iuxta petionem ſuam.Illud poteſt tunc addere in libello ſuo.Appellans uero poteſt petere contrarium:& dare petionem ſuam quam dedit in prima inſtantia.Et deinde citabitur pars ad reſpondendum libello & litem conteſtandam:etiam ad primam diem in illo termino accuſatur contumacia non reſpondentis libello.Et hanc cautelã teneat uolens proſequi iudicium:quia ſi pars altera eſt abſens a iudicio non requiritur litis conteſtatio in ſecunda inſtantia ubi facta eſt in prima:ſecus eſt ſi eſt preſens.Teneat ergo talem ordinẽ uolens continuare iudicium:& accelare ꝙ nullo termino uadat quo alia pars non eſt preſens & ſeruat terminum: & tunc citetur pars ad iurandum de calumnia in eodem termino ſicut ſupradictum eſt.Deinde ad articulandum ad octauam diem. Ad dicendum contra articulos ad ſecundam diem.Ad producendum omnia ad ſecũdam diem.Ad dicendum contra ad ſecundam diem Et ad dicendum contra declarationes ſi que ſint ſimiliter ad ſecũdam diem.

¶ De tertia inſtantia

¶ In tertia inſtantia omnes termini ſeruantur ad idem: dempto termino ad articulandum qui ſeruatur ad octauam diem. Et te-

neatur cautela in termino ad libellandum;& reſpondendũ libel lo:ut dictum eſt in ſecunda inſtantia.

¶ In cauſis nullitatum.

¶ Item notandum eſt:ꝙ in cauſis nullitatum ſcilicet quando cõmittitur & petitur anullari aliquis proceſſus uel aliqua ſententia uel aliquis alius extraiudicialis actus: tunc ſi eſt actus iudicialis & nullitas conſtet ex eiſdem actis:& tũc cõmiſſa cauſa citata parte ad dicendum contra commiſſionem non requiritur plena obſeruatio terminorum ſecundum naturam ipſius cauſe:uel ſi cauſa eſt beneficialis:uel ſummaria:uel alia de quibus ſupra proceditur ut dictum eſt. Et notandum inſuper eſt ꝙ iudex uel auditor cui commiſſa eſt cauſa appellationis a diffinitiua poteſt cognoſcere de nullitate ſententie.Licet hoc non exprimatur in commiſſione ipſi Iudici uel Auditori facta:ſecus eſt ĩ iudicio appellatiõis a grauamine uel interlocutoria.Cautum tamen eſt ꝙ ſemper exprimatur in cõmiſſione.

¶ De cauſis reſtitutionis.

¶ Item in cauſa reſtitutionis que de iure peti deberet infra quadriennium ut petitur reſtitutio in integrum aduerſus actum aliquem:& hoc principaliter uel incidentaliter ut petitur reſtitutio ad appellandum:uel etiam incidentaliter uel in integrum aduerſus ſententiam & mittere iudicium reſcindens & nõ reſiſtorium: & tunc citetur pars ad dicendum cõtra commiſſionem dentur articuli ſi petantur ſm uiam iuris cõmunis deducentur caſum eſſe quo reſtitutio cõceditur per uiam cõmiſſionis de gratia petite & conceſſe.tunc deducantur articuli uerificationis pro uerificatione cõmiſſionis: & pars citetur ad dicendum contra articulos ad primam diem:accuſata contumacia in illo termino petantur articuli & producantur iura uel teſtes ſm materiam ſubiectam.Et eſt ſciendum circa hoc ꝙ petens reſtitutionem ſemper antequam reſtituatur debet docere de aliquo ſuo iure uel intereſſe uel ſaltim ſummarie de leſione.Item deinde de factis probationibus ſuper articulis petatur reſtitutio in integrum cum negocio principali: quod fieri poteſt de iure & utile eſt fieri.Seruandi tamen ſunt termini ad longum ſecundũ naturam cauſe.

¶ In cauſis deſertionis.

¶ In cauſis deſertionis ſcilicet quãdo aliqua appellatio a diffinitiua ſententia uel interlocutoria dicitͬ deſerta:& tunc ſi deſerta ẽ in manibus domini auditoris cui cõmiſſa eſt:& ſic de aliis: tunc requiritͬ noua cõmiſſio ſuper deſertione alias non requiritur no-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
3 A
136

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
2 F
91

M

[Roma, Besicken,
c. 1510]

Isaac 12069
= es. del Brit. IA. 18769/8

FARNESI ALFREDO
ROMA
B.V.E.
LEGATORE DI LIBRI

70. 2. F. 91

ℂ Incipit ſtilus Romane Curie.

DVplex eſt modus deuoluēdi ſiue trahendi cauſas ad Romañ curiam: ut in ipſa curia tractentur. Vnus p comiſſionem factam in curia cum poteſtate citandi & iſto mō inter bñficiales & nō beneficiales nulla ē drña poſtq̄ ſunt cōmiſſe niſi in diuerſitate modi ꝑcedendi:& obſeruatione terminorū:ut infra dicetur. Licet leuius & facilis cauſe beneficiales & non deuolute per appellationē cōmitantur in curia q̄ alie & inter alia citius ſpirituales & eccleſiaſtice q̄ prophane:& inter prophanas citius ille que uertūtur inter clericos q̄ inter laicos. ſed poſtq̄ pape placet nulla eſt differētia niſi modo procedendi:& obſeruatione terminoꝝ:ut infra. Alius eſt modus deuoluendi per appellationē. Et iſto modo eſt magna differentia inter benefitiales & nō beneficiales per quācunq; appellationem interpoſitam ad ſedem apoſtolicam deuoluūtur ad Romanā curiam dūmodo dicta appellatio interponatur in preſentia appellati:uel eius procuratoris ſpecialiter in cauſa illa conſtituti:uel q̄ citatio cōmode intimetut appellato uel procuratori predicto: data ſibi ſcriptura auctentica: uel perlecto ſibi tenore appellationis cū copia ſibi tradita: alioquin ꝙ in abſentia appellati uel procuratoris:talis appellatio intimanda eſt in domo habitatiōis appellati: uel ſi domus eſt in remotis in eccleſia cathedrali eius ciuitatis uel dioceſ cuius eſt beneficium de quo agitur & utroq; caſu nichilominus in eccleſia uel bñficio de quo agitur & hoc uerum eſt niſi eſſet metus appellati uel ſuorum:tunc enim ſufficit ꝙ intimatio fiat i loco publico de quo ueriſimile ſit ꝙ ad notitiam ueniat appellatiꝫ. Item eſt ſciendtm ꝙ ſi aliqua appellatio uel citatio debeat inſinuari alicui habenti parochialem eccleſiam:uel aliud benefitium curatum requirens reſidentiam de iure:tunc in abſentia appellati uel citandi ſnfficit ꝙ fiat inſinuatio uel citacio in eccleſia catedrali & in eccleſia ſiue bñfitio curato: & nō in aliqua domo habitationis. Alie uero cauſe nō beneficiales ſiue ſint ſpirituales & eccleſiaſtice:ut de uſuris:decimis:matrimonio & ſimilibus: ſiue inter clericos. ſiue inter laicos uia apellationis dūtaxat non deuoluūtur ad Ro. Cu. niſi ſm formaſ diſtinctionis infraſcripte. Aut enim appellauit ante ſententiam diffinitiuam aut poſt. Si appellauerit ante:aut appellatio nō eſt acceptata a iudice:uel approbata a parte. Primo caſu: aut terminus fuit ſtatutus ab homine:a iudice uel a parte: & tunc ſufficit ꝙ ap-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pellatus mittat procuratorem ad agendum & defendendũ in curia. Nec in tali caſu uirtute appellationis ꝓcedi poteſt niſi de ſpeciali mandato Pape committeretur cum poteſtate citandi in Curia. Et decreta citatione & executione reproducta non ui appellationis ſed citationis procederetur. Aut terminus fuit ſtatutus ab homine & tũc iterum dico quod caſu ꝓximo. Si appellatio eſt acceptata a Iudice uel approbata a parte aut nullus termin⁹ fuit ſtatutus ab homine. & tunc ſufficit mittere procuratorem ad expediendum grauaminis articulum. & eo expedito in negocio principali procedi nõ poteſt. ſed bene in grauamine. Aut terminus fuit ſtatutus ab homine & appellat⁹ petiit ꝙ perſone principales ueniſſent cum iuribus & monumentis ad Romanam Curiam ad totam cauſam. & cauſe per tales appellationem cẽſentur ad Roma. Curiam deuolute ad finẽ ut in negotio principali per audientiã contradictarum procedi poſſit. Aut appellatus hoc modo nõ petiit. & tunc tantũmodo deuolutus eſt articulus grauaminis. Nec in negocio principali illo finito uia appellationis ꝓcedi poſſit. Et ſic tantum uno caſu appellatio ante ſententiam deuoluit negotiũ principale ad Romanam Cu. Itaqꝫ in illa abſqꝫ aliqua citatione poſſet procedi in Curia per audientiamcõtradictarum contra abſentem ſcilicet quando appellatio recepta eſt a Iudice & a parte & terminus ſtatutus ab homine & petito per appellatũ ꝙ appellans ueniat cum iuribus & monumentis ſuis totam cauſam cõcenentibus & ille modus raro accidit. Si autem eſt appellatum in cauſis huiuſmodi non beneficialibus a diffinitiua. tũc aut appellatio fuĩt acceptata a Iudice uel approbata a parte uel non. Primo caſu ſiue terminus fuit ſtatutus ab homine ſiue non. cauſa eſt per appellationem deuoluta. Itaqꝫ per audientiam contradictarum contra abſentem procedi poſſet etiam in negocio principali. Secundo ſcilicet quando non eſt acceptata a parte non eſt cauſa deuoluta ad Curiam. Ita ꝙ per audientiam contradictarum procedi poſſit in negocio principali. ſed ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum.

¶ Modus procedendi in cauſis deuolutis in Romana Curia.

¶ Poſtꝗ autem in Romana Curia per uiam appellationis ita ut in ea tractari debeant deuolute ſunt cauſe hoc modo procedendum eſt. Et primo cõmitenda eſt cauſa appellationis & negocii principalis alicui Auditori uel iudici & preſentata cõmiſſione ea die Iuridica in audientia uel ſequenti producatur appellatio co-

ram iudice ſi habetur:alias uerbo detur. Et abſq; hoc ſm moder nam practicam (licet olim ſecus erat) ꝙ pronuntiat Auditor cauſam eſſe deuolutam.petatur & obtineatur pars citari per audientia contradictarum ad dicendum contra commiſſionem & iure huiuſmodi obtineatur ſi in grauamine proceditur.ſiue ſit beneficialis ſiue non:ad impugnandum & iuſtificādum ad primā diē. Si uero in negocio principali pars uellet procedere:tunc ſi cauſa eſt beneficialis ad procedendum iuxta reformationem Martini Pape.v.ſcilicet ad libellandum ad primam:ad iurandum de calūnia ad primā.Etiam de mero iure ſi aliqua partiū uelit abbreuiare tunc in termino ad libellādum poterit iurare de calumnia. Caueant tamen ut non remittat expreſſe iuramētum alteri parti:ſed tm̄ tacite:quia tacita ualet:expreſſe nocet. Et ideo procurator ſit attētus qn̄ iurat in termino ad libellandū ꝙ auiſet notariū ꝙ ſcribat hoc iuramentū expreſſe per eū aduerſario remiſſū.Deinde ad articulandū ad.xii.ad dicendū contra articulos ad.ii.ad dicendū contra producta ad.ii.ad declarandū ad.i.diem.Et ſi alique declarationes dentur facto ad dicendum contra eas ad primam diē. & deinde añ lapſum terminum ad dicendū cōtra articulos. Articuli ad probandum admitti poſſunt uocata ad hoc parte factis probationibus ſi actor eſt uel ſi reus eſt & actor ꝓbauit:factis deciſionibus & defenſionibus contrariis releuantibus:uel ſi nihil proba actor:etiā ſi reus nihil probauerit ut certus ſit de abſolutoria ſententia poteſt peti concludi ad ſtatim:poſtmoduꝫ dum Iudex fuerit deliberatus poteſt ferre ſententiam.Et licet concluſio in beneficialibus non ſit de ſubſtantia.tamen ſtilus Curie habet ꝙ ſemp concluditur etiam in beneficialibus & aliis ſummariis cauſis.Tenet tamen ſententia ſine tali concluſione:nec ad hoc ſtilus cōtradicit.Et quo ad iſtam materiam cōmiſſionis articulorum uel exceptionis:aut aliarum materiarum preterq̄ quod de concluſione dictum eſt: tamen illa in cauſis pecuniariis ſiue prophanis ſit de ſubſtantia.Idem in talibus cauſis ordinariis ſiue prophanis ſeruetur.Item in ſecunda inſtantia omnes termini predicti ad primam diem ſeruantur: excepto termino ad articulandum qui ſeruatur ad.viii.Et eodem modo in tertia inſtātia:dempto termino ad articulandum qui ſeruatur ad ſextam.

¶ Modus ſeruandis in beneficialibus deuolutis per cōmiſſionem.

¶ Item eodem modo ſeruantur termini in cauſa beneficiali quādo cauſa eſt deuoluta per cōmiſſionem cum poteſtate citandi in

Curia & extra: & facta executióne in partibus que executio eodẽ modo fienda eſt quo appellatio interponenda ſm formam. Cle. cauſam. Dempto ꝙ in hoc termino non oportet producere iura deuolutionem faciẽtia: ſed producitur citatio uerbo uel facto cũ eius executione & deinde citetur pars ad dicendum contra commiſſionem: citationem. & eius executioneꝫ. Deinde ad libellãdũ ad primaꝫ diem ut ſupra &c. taliter ꝙ ſi ſint ambe partes ſufficiẽter fundate per ſe uel ſuos procuratores: tunc proceditur contra eos. Alioquin pars preſens procedat per audientiam cõtradictarum contra abſentẽ ſi cauſa eſt deuoluta ut ſupra &c. Et hoc idẽ ſeruatur in cauſis non beneficialibus de quibus ut ſupra.

¶ In cauſis non beneficialibus per cõmiſſionem.

¶ In cauſis uero non beneficalibus: aut ille ſunt de decimis: matrimoniis: uel uſuris ꝓcedendũ eſt ut in cauſis benefiicialibꝰ mõ quo ſupra dictum eſt: quo ad terminos: ſed nõ quo ad deuolutionem ut etiam predictum eſt. Aut ille cauſe ſunt prophane. & tũc ſi appellationes ſunt deuolute modo quo ſupra fertur cõmiſſa cã producatur appellatio uerbo uel facto & citabitur pars ad dicẽdũ cõtra cõmiſſionẽ & iura pro deuolutiõe cauſe faciẽtia ad primã diẽ. ſi uero eſt deuoluta per citacionem executã: tũc illa citaciõe cum eius executione reproducta uerbo uł facto citabitur pars ad dicendum contra commiſſionem citationẽ & eius executionẽ ad primã. & deide utroq; caſu deuolutiõis hmõi termino primo ſeruato ad dicenduꝫ contra deuolutionẽ uel executionẽ citationis citabitur pars ad libellandũ ſm antiquam practicam ad. viii. diẽ. Sed ſm modernã q̃ mixtim cũ antiqua ſeruatur ad libellandum litem conteſtatam: & de calumnia iurandũ ad. viii. diem. In quo termino dabitur libellus: & citabitur pars ad reſpondendũ libello: & litem ſuper libello cõteſtandam. & iurandum de calũnia ad primam diem. Sic nec ut ita fiat citetur ad idem tertio ſub excõmunicationis pena ad. ii. diem. Sed ne tunc citetur quarto & de ſuperhabundanti ad idem ad primam. Si tũc appellans affirmat narrata in ſuo libello fore uera & petita in eo fieri debere ante litis conteſtationem. Et niſi tunc aduerſarius det exceptiones releuantes niſi libellus de ſe ſit inceptus compellatur reſpõdere alioquin excõmunicabitur. Exceptiones autem que poſſunt opponi ad litis conteſtationem ſunt tantum ſcꝫ de re iudicata tranſacta & finita: etiam exceptio que reputatur anormala opponi poteſt ad litis conteſtationem impediendã. Si uero iudex cauſe compellat ad reſpondendum libello / quia eſt inceptus / uel quia obſtant ex-

ceptiones tue:& tunc non reſpondeas niſi metu excōmunicatio-
nis &ſimili metu durāte iures de calumnia.& deinde appelles ab
illa compulſione metu excōmunicationis ad reſpondendū libel
lo facta.Et in caſu quo date fuerint exceptiones.& admiſſione pe
tita exceptionum appellari poteſt a non admiſſione.& dictatum
exceptionū repulſione.& cōpulſione huiusmodi cōiunctim &di
uiſim.& ſic diuiſiȝ poteſt appellari a tali non admiſſione etiā an-
te compulſionem.& ſi tibi placet proſequi grauamen & recedere
uellis a Iudice quia forſan tibi ſuſpectus eſt.uel alia de cauſa fa-
cias coniunctim committi cauſam appellationis ab grauamine
huiuſmodi una cum toto negocio principali in forma que infra
continetur. Et licet appellatio quando eſt legitima committa
tur una cum negotio principali non uenit negocium principale
niſi quando euentum grauaminis tales ſepe optineant cōmiſſio-
nem. quando proceſſus eſt coram iudice ꝙ in omnem euentum
maneat Iudex.

¶ Cōmiſſio grauaminis.

¶ Cōmiſſio uero in cauſa grauaminis hmōi termini ſeruētur ſi-
cut in iliis quorumcunqȝ grauaminum ſcilicet ad dicendum con
tra cōmiſſionem ad primam diem. Ad dicendum contra appella
tionem ad primaȝ diem. quare petenda eſt in termino quo accu
ſetur contumacia nil dicentis cōtra cōmiſſionem ad primam di-
em.Et deinde ad impugnandum & iuſtificanduȝ ad primam diē
In quo terminoſemper datur petitio ad minus uerbo petēdo ꝓ-
nunciari bene appellatum & male proceſſum.Si uero eſt appella
tum econtra ſcilicet bene proceſſum & male appellatū. licet cau
tius ſit& utilius q̄ in illo termino ad impugnādum & iuſtificādū
detur primo petitio facta.& poſt terminum ad impugnandum&
iuſtificandum altera partium poteſt citari ad uidendum inhiberi
ad primam diem uel ad ſtatim. & predicta a grauaminibus quo
ad terminos procedunt quando appellans proſequitur cauſam
appellationis ſcilicet ſi appellatus ꝓſequatur eam ille poteſt quā
do citatus eſt ad dicendum contra commiſſionem conſentire in
iuriſdictionem impugnare non poſſit ac preſtare conſenſum ex-
preſſe uel tacite & in illo termino repetere appellationem partis
aduerſe inquantum pro parte ſua & contra partem aduerſam in
quantum facit contra ſe excipere generaliter contra eam .& obti
nere ad impugnandum & iuſtificandum ad primam diem queȝ
terminum ſeruet ut ſupra.

¶ De prima inſtantia.

¶ Deinde continuãdo terminos in negocio principali ſi grauamen miſcetur & expeditum eſt per ſentẽtiam interlocutoriã que tranſiuit in rem iudicatam: uel quia ab ea non eſt appellatum: uel poſt decem dies appellatur: tunc citetur pars ad articulandum in prima inſtantia ad. xv. diem. Ad dicendum contra articulos ad octauam diem. Ad declarandum ad octauam diem. Ad dicendũ contra declarationem ſi qua datur ad. viii. diem. alias nõ. Deinde põt peti cõcludi: & hoc ſi eſt reus & aduerſarius & actor non probat: uel ſi actor probauit in cauſis pecuniariis ſiue prophanis quãdo preſertim quis timet cõmiſſionem uel teſtes tunc iuſte pro cõcluſione & deliberato iudice pro ſententia.

¶ De ſecunda inſtantia.

¶ Poſtq̃ in prima inſtantia appellatũ eſt: & cauſa appellationis cõmiſſa citabitur ad dicendum contra cõmiſſionem ad primam diem iuridicam. Et ſi placet appellatio ſtatim poteſt facere citari partem ad libellandum ad ſecundaꝫ diẽ alias poterit excipere cõtra cõmiſſionẽ uel non excipere: & termino adueniente quelibet partium poteſt dare libellum ſcilicet appellatorium petendo cõtinuare ſententiam: & petendo bene proceſſum pronũciari & male appellatum ꝙ iudex non bene pronunciauit iuxta petionem ſuam. Illud poteſt tunc addere in libello ſuo. Appellans uero poteſt petere contrarium: & dare petionem ſuam quam dedit in prima inſtantia. Et deinde citabitur pars ad reſpondendum libello & litem conteſtandam: etiam ad primam diem in illo termino accuſatur contumacia non reſpondentis libello. Et hanc cautelã teneat uolens proſequi iudicium: quia ſi pars altera eſt abſens a iudicio non requiritur litis conteſtatio in ſecunda inſtantia ubi facta eſt in prima: ſecus eſt ſi eſt preſens. Teneat ergo talem ordinẽ uolens continuare iudicium: & accelare ꝙ nullo termino uadat quo alia pars non eſt preſens & ſeruat terminum: & tunc citetur pars ad iurandum de calumnia in eodem termino ſicut ſupradictum eſt. Deinde ad articulandum ad octauam diem. Ad dicendum contra articulos ad ſecundam diem. Ad producendum omnia ad ſecũdam diem. Ad dicendum contra ad ſecundam diem Et ad dicendum contra declarationes ſi que ſint ſimiliter ad ſecũdam diem.

¶ De tertia inſtantia

¶ In tertia inſtantia omnes termini ſeruantur ad idem: dempto termino ad articulandum qui ſeruatur ad octauam diem. Et te-

uëatur cautela in termino ad libellandum;& reſpondendū libel lo:ut dictum eſt in ſecunda inſtantia.

¶ In cauſis nullitatum.

¶ Item notandum eſt:ꝙ in cauſis nullitatum ſcilicet quando cō mittitur & petitur anullari aliquis proceſſus uel aliqua ſententia uel aliquis alius extraiudicialis actus : tunc ſi eſt actus iudicialis & nullitas conſtet ex eiſdem actis:& tūc cōmiſſa cauſa citata par te ad dicendum contra commiſſionem non requiritur plena ob ſeruatio terminorum ſecundum naturam ipſius cauſe:uel ſi cauſa eſt beneficialis:uel ſummaria:uel alia de quibus ſupra proceditur ut dictum eſt. Et notandum inſuper eſt ꝙ iudex uel auditor cui commiſſa eſt cauſa appellationis a diffinitiua poteſt cognoſcere de nullitate ſententie. Licet hoc non exprimatur in commiſſione ipſi Iudici uel Auditori facta:ſecus eſt ī iudicio appellatiōis a grauamine uel interlocutoria. Cautum tamen eſt ꝙ ſemper exprimatur in cōmiſſione.

¶ De cauſis reſtitutionis.

¶ Item in cauſa reſtitutionis que de iure peti deberet infra quadriennium ut petitur reſtitutio in integrum aduerſus actum aliquem:& hoc principaliter uel incidentaliter ut petitur reſtitutio ad appellandum:uel etiam incidentaliter uel in integrum aduerſus ſententiam & mittere iudicium reſcindens & nō reſiſtorium: & tunc citetur pars ad dicendum cōtra commiſſionem dentur articuli ſi petantur ſm uiam iuris cōmunis deducentur caſum eſſe quo reſtitutio cōceditur per uiam cōmiſſionis de gratia petite & conceſſe. tunc deducantur articuli uerificationis pro uerificatione cōmiſſionis : & pars citetur ad dicendum contra articulos ad primam diem:accuſata contumacia in illo termino petantur articuli & producantur iura uel teſtes ſm materiam ſubiectam. Et eſt ſciendum circa hoc ꝙ petens reſtitutionem ſemper antequam reſtituatur debet docere de aliquo ſuo iure uel intereſſe uel ſaltim ſummarie de leſione. Item deinde de factis probationibus ſuper articulis petatur reſtitutio in integrum cum negocio principali: quod fieri poteſt de iure & utile eſt fieri. Seruandi tamen ſunt termini ad longum ſecundū naturam cauſe.

¶ In cauſis deſertionis.

¶ In cauſis deſertionis ſcilicet quādo aliqua appellatio a diffinitiua ſententia uel interlocutoria dicit deſerta:& tunc ſi deſerta ē in manibus domini auditoris cui cōmiſſa eſt:& ſic de aliis : tunc requirit noua cōmiſſio ſuper deſertione alias non requiritur no-

na prouiſio. Qua facta & pñtata citetur pars ad dicendũ contra ad ſecundã diem. & lapſo illo termino citetur pars ad faciendum fidem de diligentiis proſecutionis appellationis primo ad primã diem. Et deinde ſi non docuerit de diligentia predicta citetur ad idem tertio & quarto. Et tunc iudex habet optionem an uelit cõfirmare uel pronunciare tantum ſuper deſertione.

¶ In cauſis attemptatorum taxatio expenſarum.

¶ Item nota ꝙ expẽſe nunq̃ petunt taxari niſi qñ ſunt tres ſententie late: uel qñ prima tranſiuit in rẽ iudicatã: & tũc iudex qui tulit ſñiam uel ſurrogatus eius d; taxare expeñ & pte uocata ſtatim uel ad primã diem. Et nõ taxent expeñ in Ro. curia niſi pro commiſſionibus ſimplicibus nõ cõſiſtorialib' pro curſore: pro ꝓcuratoribus: pro aduocatis: & ſic de aliis. Et iſte expeñ peti debẽt & taxari per cedulas ſm ordinẽ romañ pontificũ. Et qñ una uel due ſententie late ſunt in partibus: uel ꝙ pars uult ꝙ unus auditor taxet omnes expeñ: hoc obtineat per comiſſionem.

¶ In cauſis beneficialibus

¶ Item ſciendũ eſt ꝙ in cãis beneficialibus & ſũmariis nõ ſunt niſi quattuor termini ſubſtãtiales. ſ. ad articulandum: ad dicendu; contra articulos: ad ꝓducẽdũ oĩa: & ad dicendũ ꝯ producta. Aliorum terminorum omiſſio non reddit proceſſum nullum. In prophanis tamen nulli alii termini ſunt ſubſtãtiales ultra predictos quattuor. ſ. ad libellandũ: ad riſpondendum libello. ad litem conteſtandum: & etiam ad concludendum

¶ De grauamine:

¶ Ite; nota ꝙ qñ in Ro. Cu. alicui auditori cõmiſſũ eſt aliquod grauamen. puta quia appellatũ eſt de ptibus uel auditori camere ad curiã: & comiſſa eſt cauſa appellationis gruaminis una cũ negotio principali: quia tũc de more curie l; ſit cõtra iuſq; iudex appellationis in curia etiã ſi pronunciat male appellatum nõ tñ reuertitur cauſa ad priorem iudicẽ ſ; retinet eam decernenda;. Vel quando cauſa grauaminis & negotii principalis eſt aduocata ab uno & comiſſa alteri. Vel quando appelatum eſt a grauamine & interlocutoria & diffinitiua. aſs uni commiſſe ſunt.

¶ In cauſis attemptatorum.

¶ In cauſis attmptatorum que ſunt poſt appellationes uel lite pendente ſemper queritur noua cõmiſſio ſi occurerint talia attemptata poſt cõmiſſionem primã qui pluraliter cõmiſſiones & ſcripta non extendunt ſe ad actiones accuſatas ſeu creatas lapſo termino ad dicendum contra cõmiſſionem qui eſt ad idẽ datur ſẽp

B

Digitized by Google

BIBLIOTECA N

Digitized by Google